

UVOD U KULTURNU GEOGRAFIJU

Laura Šakaja
 Leykam international, 2015., Zgreb,
 341. str.

Uvod u kulturnu geografiju nova je knjiga autorice Laure Šakaja, redovite profesorice na Geografskom odsjeku, Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu. Knjiga prati začetke i razvoj kulturnogeografske misli kroz povijest sve do njene suvremene pozicije kao vrlo dinamične i propulzivne geografske subdiscipline. Priča o kulturnoj geografiji protkana je nizom ključnih autora i zanimljivih osoba, ideja, teorijskih diskursa i koncepata koji su obilježili te nastavljaju obilježavati ovu znanstvenu subdisciplinu. Razvoj kulturne geografije stavljen je u širi kontekst razvoja geografskog znanstvenog područja, te vremena i prilika u kojem su djelovali autori i nastajali ključni radovi, što daje posebnu širinu i vrijednost ovoj knjizi. Zaista, čitajući knjigu postaje sasvim jasno da se kulturna geografija nije pojavila odjednom niti nedavno, nego je u svojoj dugoj povijesti prošla daleki put do afirmacije i statusa koji danas ima. Od antičkih pisaca poput Strabona preko „oca moderne geografije“ Humboldta pa do promišljanja o krajoliku u 20. i 21. stoljeću, moguće je pratiti kontinuitet kulturne geografije.

Najčešće spominjani pojam u knjizi jest krajolik, njemu nedvojbeno pripada središnje mjesto u ovoj geografskoj subdisciplini. Ona naime proučava kulturni krajolik, bavi se vezama krajolika, mjesta i prostora s ljudskim zajednicama, njihovom baštinom i identitetom, analizira simboličke načine proizvodnje i reprodukcije tih odnosa. Zanimaju je prostorna distribucija i obilježja materijalne kulture, bavi se kulturno određenim ponašanjem i prostornom percepcijom, istražuje kognitivno afektivne odnose prema mjestu te simbolizam krajolika. Pritom se ne boji prekoračiti vlastite granice nego je otvorena prema koncepcijama i podacima drugih znanosti i polja (antropologije, kulturnih studija, znanosti o književnosti, filmologije i dr.) zadržavajući ipak usmjerenost na vlastiti spoznajni specifikum.

Knjiga je podijeljena u tri dijela. U prvom dijelu knjige naslovljenom *Povijesne pretpostavke kulturne geografije* autorica razmatra ideje i koncepcije koje su po svojoj naravi kulturnogeografske, iako su oblikovane mnogo prije institucionalizacije geografske discipline u drugoj polovici 19. stoljeća. U ovom dijelu knjige čitatelj se susreće s velikanima geografije i njihovim najznačajnijim doprinosima razvoju discipline od antike po do 20 stoljeća: Strabonom, Varenusom, Humboldtom, Ritterom, Ratzelom, de la Blancheom i drugima. Svaki od njih pomicao je granice i otvarao nove geografske vidike, ostavljajući svoja, često monumentalna djela, u trajnom nasljeđu discipline.

UVODI

Uvod u kulturnu geografiju

LAURA ŠAKAJA

U drugom dijelu knjige naslovljenom *Kulturna geografija i kulturni krajolik u teorijskim diskursima 20. stoljeća* autorica se bavi razvojem kulturne geografije kao subdiscipline, njezinim pojmovima i pravcima te nastoji odrediti utjecaj općih geografskih i ostalih teorijskih paradigmi na njezin razvoj. Osnutak kulturne geografije kao geografske subdiscipline najčešće se veže uz početak 20. stoljeća i Carla O. Sauera, osnivača prve i dosad najdugovječnije škole kulturne geografije (tzv. Berkeleyska škola). Ovaj dio knjige vrvi informacijama, teorijskim koncepcijama, brojnim novim pitanjima i perspektivama koje je kulturna geografija otvorila tijekom 20. stoljeća. Najveće promjene nastaju razvojem „nove“ kulturne geografije krajem 1980-ih i početkom 1990-ih godina. Tradicionalna kulturna geografija bila je usmjerena na materijalnu kulturu s tendencijom prema stereotipizaciji ljudi i homogenizaciji kulture, ignoriranjem heterogenosti društva te istraživanjima koja su bila provođena prvenstveno u ruralnim područjima. Nova kulturna geografija spojila je u jednu cjelinu dvije geografske tradicije (humanističku geografiju i marksističku socijalnu geografiju) ujediniši njihov interes prema bavljenju značenjima, mjestima, proživljenim prostornim iskustvima, simbolizmu krajolika, bavljenjem društvenim grupama i prostornim nejednakostima. Jedan od najjačih teorijskih utjecaja na kulturu geografiju došao je od strane kulturnih studija pod čijim se utjecajem razvija zanimanje prema proučavanju pluralnosti društva, istraživanju rasnih odnosa, etničkih, rodnih i spolnih identiteta, privilegiranih i nepriviligiranih društvenih skupina. Istražuju se društvene prostorne prakse u svakodnevnom životu. Također, snažne utjecaje na kulturnu geografiju ostavile su postmodernističke i poststrukturalističke kritike. „Nova“ kulturna geografija dobro je teorijski utemeljena, a prihvatila je i novu metodologiju poput diskurzivne i dekonstrukcijske analize što podrazumijeva i primjenu vizualnih analitičkih te kvalitativnih metoda (intervju, fokusne grupe, sudioničko promatranja).

Treći dio knjige naslovljen *Neke teme kulturne geografije* bavi se pojedinačnim temama i prikazuje konkretne istraživačke implementacije kulturnogeografskih koncepcija. Autorica u ovom poglavlju obrađuje teme: *Jezik i prostor; Religija, prostor, krajolik, teritorij; Tekst ulice; Književne reprezentacije krajolika i mjesta te Imaginativne geografije*. Poglavlje donosi mnoge zanimljive primjere različitih istraživanja i znanstvenih saznanja o složenim vezama društva i krajolika primjerice o: toponimima, uličnom nazivlju i spomenicima; o strukturi naselja u kojoj se reflektiraju religijski nadzori; uličnim grafitima kao mediju za praćenje iscrtavanja nevidljivih granica svakodnevnih okoliša i značenja mjesta; o odražavanju urbanog okoliša u poetici teksta; o prostorima „monstruma“ i povlačenju zamišljenih granica prema Drugome te još mnogo drugih.

Uvod u kulturnu geografiju iznimno je zanimljiva knjiga koja nas upoznaje na koje je sve načine tijekom svog razvoja kulturna geografija „čitala“ kulturni krajolik, od isticanja njegovog materijalnog aspekta prema propitivanju njegove kontekstualnosti, ideologičnosti, simbolizma i prostorne imaginacije. Knjiga obiluje informacijama, teorijskim koncepcijama i promišljanjima te konkretnim primjerima kulturnogeografskih istraživanja što je čini bogatim i jedinstvenim izvorom znanja o ovoj znanstvenoj subdisciplini. Pisana preciznim i čitkim jezikom donosi nam vrijedno štivo koje će zasigurno intrigirati ne samo geografe nego i čitatelje drugih struka.